

Portrety z olsztyńskiej starówki

WOKÓŁ STAREGO RATUSZA

Drodzy Czytelnicy!

Przedstawiamy subiektywny wybór sylwetek ludzi związanych miejscem urodzenia, pracą, zamieszkaniem lub w inny sposób z olsztyńskim Starym Miastem. Splot ich biografii świadomie lub nieświadomie, pośrednio lub bezpośrednio kształtuje nasze życie w tym mieście. Zapraszamy do pogłębionej lektury. Wszystkie polecane pozycje znajdziecie w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie, oczywiście na Starym Mieście.

Milej lektury.

Kamila Leszczyńska
*Pod znakiem muszelki. Opowieść o świętym
 Jakubie Patronie Olsztyna*
 Olsztyn 2012

Danuta Syrwid
Olsztyńskie muszelki
 Olsztyn 2013

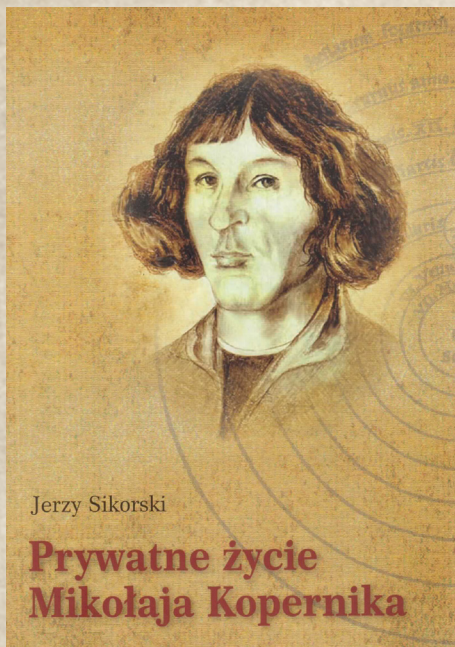
Jakub Większy (Starszy) Apostoł

Patron najstarszej olsztyńskiej parafii, czyli bazyliki konkatedralnej.

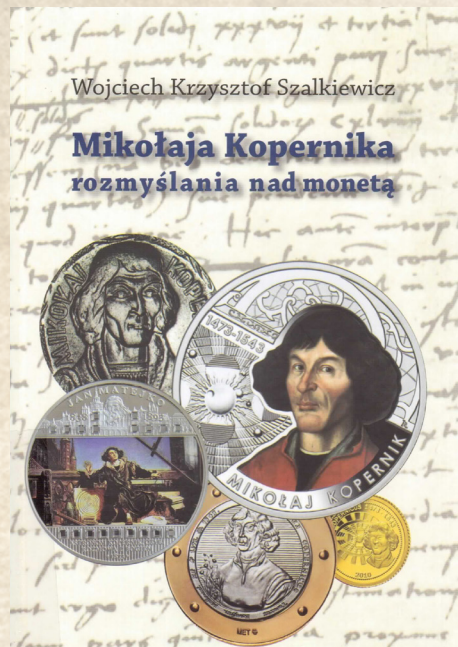
Jego wizerunek znajduje się w herbie miasta.

Kamila Leszczyńska w swojej książce dla dzieci ożywia kult apostoła łącząc jego dzieje z historią Olsztyna. Opowiadania uzupełniają piosenki i zabawy oraz trasa Szlaku Jakubowego dla najmłodszych. Książeczka Danuty Syrwid zawiera opowiadanie dla dzieci i zestaw zabaw edukacyjnych dotyczących symboli i historii Olsztyna.

Na Starym Mieście w Olsztynie znajdziecie pomnik św. Jakuba, most noszący jego imię oraz herb z kamiennej mozaiki przed wejściem do Starego Ratusza. Dodatkowo ustanowiona została nagroda prezydenta miasta Olsztyna za szczególne osiągnięcia – Statuetka Św. Jakuba, a latem uroczyste obchodzone są Dni Jakubowe.

Jerzy Sikorski
Prywatne życie Mikołaja Kopernika
 Wyd. 4 popr. i uaktual.
 Olsztyn 2011

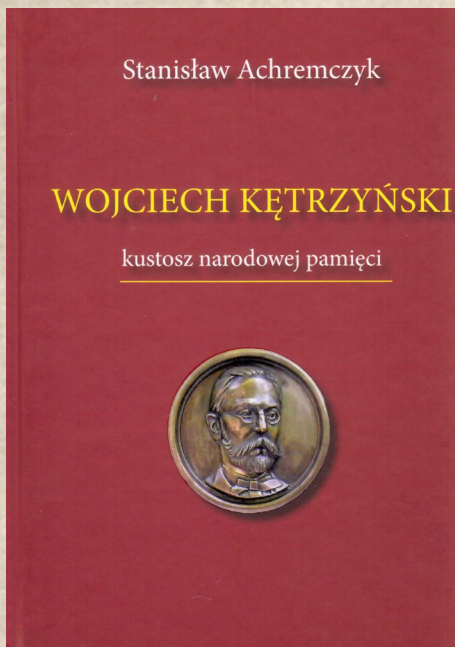
Wojciech Krzysztof Szalkiewicz
Mikołaja Kopernika rozmyślania nad monetą
 Olsztyn 2017

Mikołaj Kopernik (1473-1543)

Polski astronom, autor dzieła „O obrotach sfer niebieskich”, generalny administrator biskupstwa warmińskiego, kanclerz i kanonik warmińskiej kapituły katedralnej.

Tak, tak wszyscy znamy „wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”, ale Mikołaj Kopernik był nie tylko astronomem i duchownym, lecz także astrologiem, ekonomistą, lekarzem, urzędnikiem i... Czym jeszcze zajmował się i nad czym pracował wyjaśnia nam W.K. Szalkiewicz. Nie dajmy przestraszyć się tytułowi — jest to książka o traktacie monetarnym nie tylko dla ekonomistów. Wyróżnia się przystępnym językiem i nowoczesną szatą graficzną. Czwarte wydanie książki Jerzego Sikorskiego, znakomitego kopernikologa, zostało uzupełnione o najnowsze odkrycia związane z poszukiwaniem grobu astronoma we Fromborku.

Na Starym Mieście znajdują się dwa pomniki astronoma — popiersie w Parku Podzamcze i najbardziej znana Ławeczka Mikołaja Kopernika. Upamiętniony został również nazwą ulicy oraz portretem na elewacji staromiejskiej kamienicy.

Stanisław Achremczyk
Wojciech Kętrzyński. Kustosz narodowej pamięci
 Wyd. 2 zmien. i poszerz.
 Kętrzyn – Olsztyn 2018

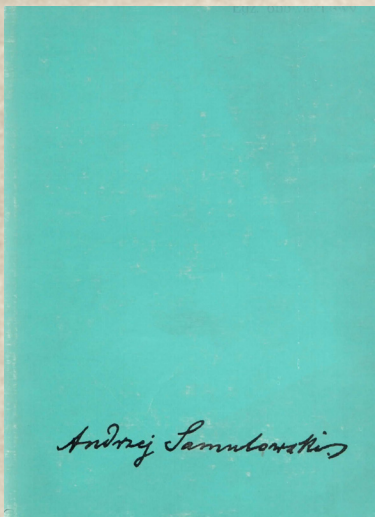
Wojciech Kętrzyński (1838-1918). Patron miasta
 Red. Maria Rutkowska-Kupran, Cezary Bałdyga,
 Lucyna Tokarczyk
 Olsztyn – Kętrzyn 2008

Wojciech Kętrzyński (1838-1918)

Historyk, etnograf, polityk, publicysta i poeta, dyrektor Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. W Olsztynie więziony w Wysokiej Bramie w 1863 roku za przemyt broni i organizowanie pomocy dla uczestników powstania styczniowego.

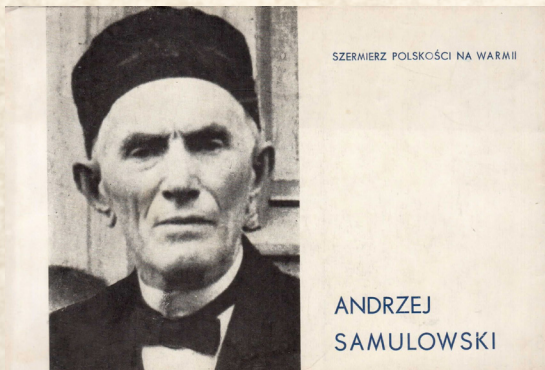
Stanisław Achremczyk zapoznaje nas z życiem i bogatą działalnością Wojciecha Kętrzyńskiego. Książka pięknie prezentuje się edytorsko i jest napisana współczesnym językiem. Praca *Wojciech Kętrzyński. Patron miasta* uzupełni wiedzę o związkach historyka z Kętrzynem, notabene nazwanym tak w 1946 roku dla uczczenia jego pamięci.

W Olsztynie historyk został upamiętniony nazwą ulicy, a na murach Wysokiej Bramy znajduje się tablica poświęcona Kętrzyńskiemu.

Janusz Jasiński
Andrzej Samulowski 1840-1928.
O narodowe oblicze Warmii
 Olsztyn 1976

Władysław Ogrodziński
Warmiński „Tatko” z Gietrzwałdu.
W trzydziestą rocznicę zgonu
Andrzeja Samulowskiego
 Olsztyn 1958

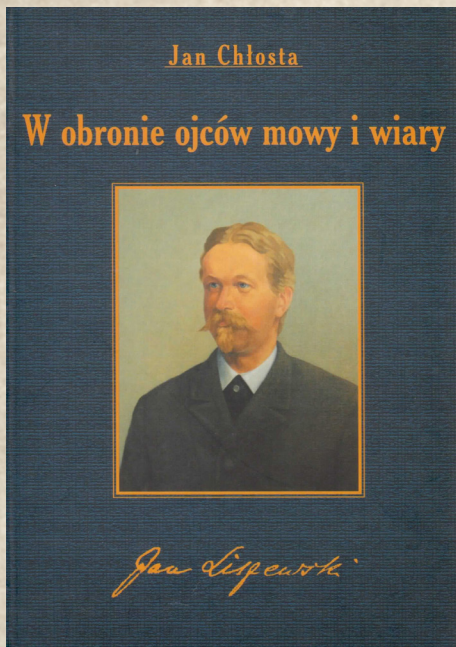

Andrzej Samulowski senior (1840-1928)

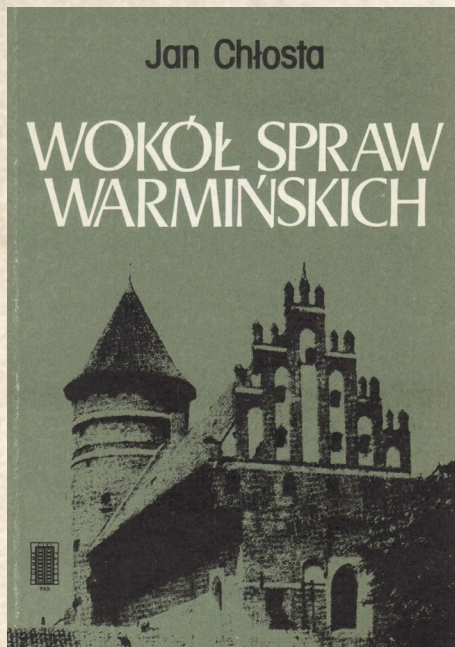
Działacz społeczny, oświatowy i narodowościowy, poeta ludowy. Właściciel pierwszej polskiej księgarni na Warmii. Orędownik powołania oraz wydawca próbnego numeru „Gazety Olsztyńskiej”. Odznaczony pośmiertnie Krzyżem Niepodległości RP (1933).

W prezentowanych książkach zapoznamy się z życiem i działalnością „Tatki z Gietrzwałdu” oraz dziejami rodziny Samulowskich.

W Olsztynie upamiętniony został nazwą ulicy oraz portretem na kamieniczce Starego Miasta wykonanym techniką sgraffita. Co ciekawe, autorem innych tego typu dzieł na Starym Mieście jest jego wnuk, również Andrzej (1924-2002).

Jan Chłosta
W obronie ojców mowy i wiary.
Jan Liszewski redaktor, wydawca, poeta
 Olsztyn 2007

Jan Chłosta
Wokół spraw warmińskich. Rzecz o redaktorach
„Gazety Olsztyńskiej” (1886-1939)
 Warszawa 1986

Jan Liszewski (1852-1894)

**Założyciel „Gazety Olsztyńskiej”, nauczyciel, warmiński działacz polityczny i społeczny, który przyczynił się od ożywienia ruchu polskiego na Warmii.
Poeta, autor sztuki teatralnej *Swaty warmińskie*.**

Książki Jana Chłosty wprowadzają nas w życie i działalność Liszewskiego. Poznajemy środowisko, w którym powstawała „Gazeta Olsztyńska” oraz rodziło się ówczesne dziennikarstwo. *W obronie ojców mowy i wiary* zawiera również tekst sztuki oraz wiersze poety.

Siedziba redakcji mieściła się w kilku miejscach Starego Miasta. Z okien ostatniej, nazywanej Domem „Gazety Olsztyńskiej”, spoglądają na nas pierwsi redaktorzy pisma, m.in. Jan Liszewski. Jedna z olsztyńskich ulic nosi jego imię.

Zbigniew Chojnowski

MICHAŁ KAJKA
poeta mazurski

Zbigniew Chojnowski
Michał Kajka. Poeta mazurski
Olsztyn 1992

Janusz Jasiński

Michał Kajka
1858–1940

Mazurskie Towarzystwo Naukowe w Elku

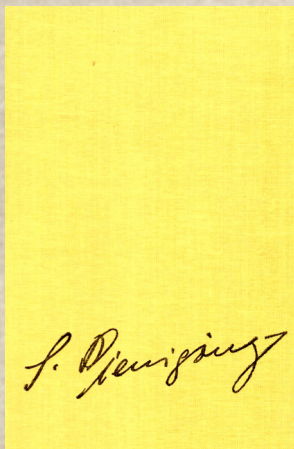
Janusz Jasiński
*Michał Kajka 1858-1940. Życie – spuścizna
literacka – rodzina – polemiki – wiersze*
Elk 2008

Michał Kajka (1858-1940)

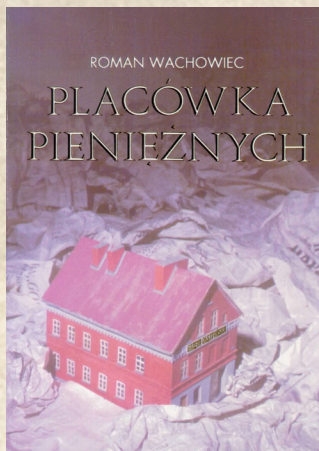
Mazurski poeta ludowy, działacz na rzecz polskości Mazur.

Zbigniew Chojnowski przedstawia nam portret biograficzny, literacki, społeczny, w którym penetruje życie, przestrzeń, czas i duchowość poety poprzez jego twórczość. Olsztyński historyk Janusz Jasiński, poza życiem i twórczością M. Kajki, omawia losy rodziny z zachowaniem współczesnych kryteriów.

W Olsztynie poeta został upamiętniony nazwą ulicy oraz portretem na kamienicze Starego Miasta.

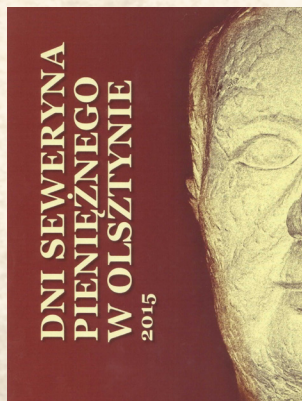

Jan Chłosta
Seweryn Pięsiński. 1890-1940.
Redaktor i wydawca spod znaku Rodła
 Olsztyn 1980

Roman Wachowiec
Placówka Pieniężnych
 Olsztyn 1996

Dni Seweryna Pięsińskiego w Olsztynie 2015
 Oprac. Ireneusz St. Bruski
 Olsztyn 2015

Rodzina Pieniężnych:

*Seweryn senior (1864-1905), Władysław (1880-1940),
Joanna (1867-1929) i Seweryn junior (1890-1940)*

Rodzina, która kontynuowała wydawanie „Gazety Olsztyńskiej” po Janie Liszewskim.

Jakim problemem było wydawanie „Gazety” w Olsztynie na przełomie XIX i XX wieku? Czym zajmowali się redaktorzy pisma? Jakie było grono czytelników? Na te i inne pytania odpowiedzi znajdziemy w książce Jana Chłosty. Autor zapoznaje nas także z życiem i działalnością Seweryna Pieniężnego oraz jego rodziny. Roman Wachowiec ukazuje dzieje odbudowy Domu „Gazety Olsztyńskiej”. Książka *Dni Seweryna Pieniężnego w Olsztynie 2015* prezentuje „Szlak Pamięci Seweryna Pieniężnego” oraz inne formy upamiętnienia ostatniego redaktora „Gazety”. Materiały pokonferencyjne w przystępny sposób uzupełniają nasze wiadomości historyczne.

Siedziba redakcji mieściła się w kilku miejscach Starego Miasta. Pierwsi redaktorzy pisma zostali upamiętnieni portretami w oknach Domu „Gazety Olsztyńskiej”. Imię Seweryna Pieniężnego nosi jedna z ulic Olsztyna.

WŁADYSŁAW
GĘBIK
**POD
WARMIŃSKIM
NIEBEM**

Władysław Gębik
Pod warmińskim niebem. O Michale Lengowskim
Warszawa 1974

MICHAŁ LENGOWSKI
**na Warmii
i w Westfalii**

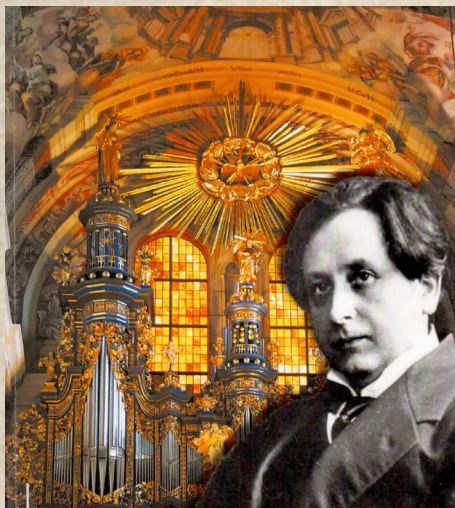
Michał Lengowski
Na Warmii i w Westfalii. Wspomnienia
Warszawa 1972

Michał Lengowski (1873-1967)

**Działacz społeczny, poeta ludowy, zbieracz folkloru warmińskiego,
pierwszy prezes olsztyńskiego oddziału Związku Literatów Polskich.**

Książka Władysława Gębika *Pod warmińskim niebem* oraz wstęp Janusza Jasińskiego w książce *Na Warmii i w Westfalli* zapoznają nas z życiem Michała Lengowskiego i jego działalnością na rzecz polskości. Autentyczne wspomnienia Lengowskiego stanowią barwny opis czasów, zwyczajów i obrzędów warmińskich.

Poeta upamiętniony został nazwą ulicy w Olsztynie oraz pomnikiem nieopodal Wysokiej Bramy. Od 1967 r. przyznawana jest Nagroda Regionalna im. Michała Lengowskiego.

WARMIA
W CZASACH
FELIKSA NOWOWIEJSKIEGO

Warmia w czasach Feliksa Nowowiejskiego
Red. Sławomir Fafiński
Olsztyn 2016

FELIKS M. I KAZIMIERZ NOWOWIEJSCY

DOOKOŁA
KOMPOZYTORA

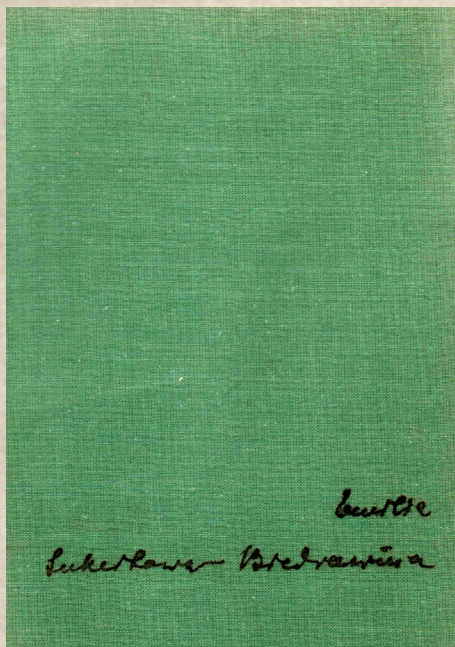
Feliks M. i Kazimierz Nowowiejscy
Dookoła kompozytora. Wspomnienia o ojcu
Wyd. 2
Poznań 1971

Feliks Nowowiejski (1877-1946)

Polski kompozytor, organista wirtuoz, dyrygent, pedagog, publicysta, działacz narodowy, organizator życia muzycznego, szambelan papieski. Urodzony w Barczewie, zmarł w Poznaniu. W latach 1893-1900 mieszkał z rodziną w Olsztynie, w latach 1898-1900 był organistą kościelnym w olsztyńskiej katedrze. Autor muzyki m.in. do *Roty* oraz *Hymnu Warmińskiego*.

Warmia w czasach Nowowiejskiego to bogato ilustrowany zbiór prac napisanych współczesnym językiem. Publikacja przybliży sylwetkę kompozytora, losy jego rodziny oraz czasy w których żył i pracował. Dla zainteresowanych polecamy wspomnienia synów, Feliksa Marii oraz Kazimierza.

W Olsztynie upamiętniony muzyk jest nazwą ulicy oraz tablicą pamiątkową na fasadzie domu przy ul. Pieniężnego, w którym mieszkał oraz portretem na staromiejskiej kamieniczce. Patronuje Filharmonii Warmińsko-Mazurskiej w Olsztynie.

Małgorzata Szostakowska
Emilia Sukertowa-Biedrawina 1887-1970.
Zarys biograficzny
 Olsztyn 1978

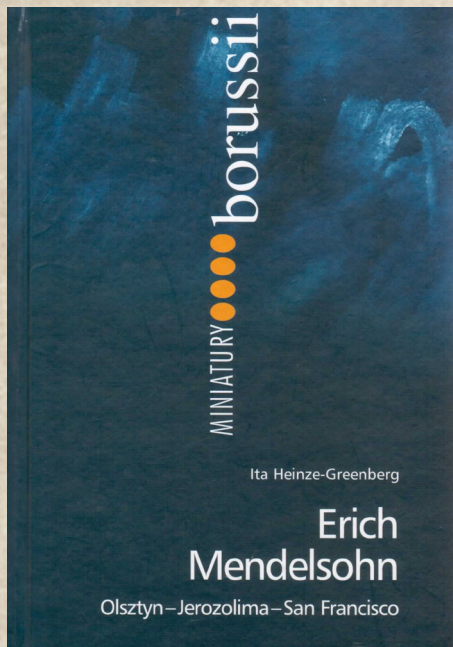
Niechaj Pani blaskiem świeci.
Wspomnienia o Emilii Sukertowej-Biedrawinie
 Oprac. Jan Chłosta
 Olsztyn 1996

Emilia Sukertowa-Biedrawina (1887-1970)

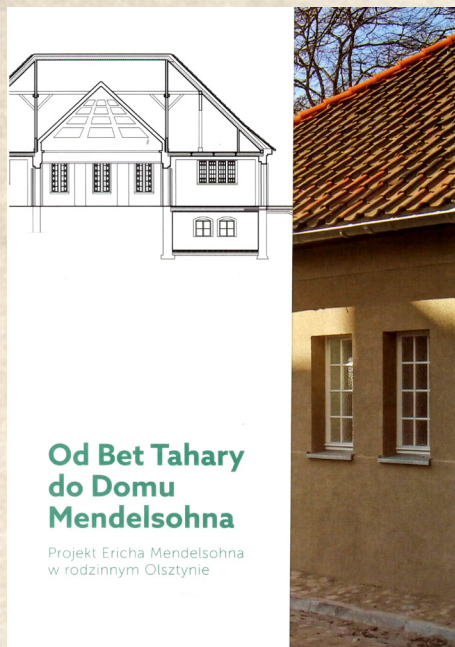
Działaczka kulturalno-oświatowa, publicystka, literatka, badaczka i popularyzatorka przeszłości Warmii i Mazur, sekretarz i kierowniczką Instytutu Mazurskiego, organizatorka Biblioteki Instytutu oraz redaktorka naczelną „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”.

Biografię tej wybitnej postaci poznajemy z książki Małgorzaty Szostakowskiej. Natomiast *Niechaj Pani blaskiem świeci* to zbiór wspomnień i anegdot współpracowników, historyków, córki i osób, które zetknęły się bezpośrednio z Sukertową-Biedrawiną. Zawiera kalendarium życia, działalności publicznej i pracy naukowej.

Imię Emilii Sukertowej-Biedrawiny nosi Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie, a w Starym Ratuszu, siedzibie biblioteki, znajduje się tablica poświęcona jej pamięci.

Ita Heinze-Greenberg
Erich Mendelsohn:
Olsztyn – Jerozolima – San Francisco
 Wyd. 2
 Olsztyn 2010

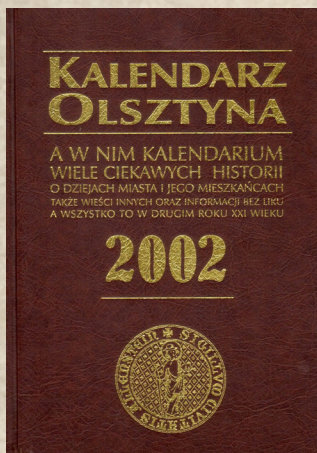
Od Bet Tahary do Domu Mendelsohna. Projekt
Ericha Mendelsohna w rodzinnym Olsztynie
 Ewa Romanowska, Kornelia Kurowska
 Olsztyn 2016

Erich Mendelsohn (1887-1953)

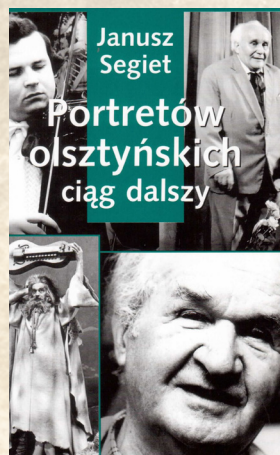
Architekt modernistyczny. Urodził się w Olsztynie przy ul. Oberstrasse 21 (dzisiejsza ul. Staromiejska). W latach 1893-1907 uczęszczał do szkoły podstawowej i gimnazjum humanistycznego w Olsztynie. W 1911 r. zaprojektował dom przedpogrzebowy (Bet Tahara) na cmentarzu żydowskim w Olsztynie.

Ita Heinze-Greenberg twierdzi, że jest on najstynniejszym synem Olsztyna zaraz po Koperniku a ukształtowało go pierwsze dwadzieścia lat życia spędzone w mieście. Jej książka to fascynująca opowieść o wielu wątkach życia architekta, „człowieka orientu z Prus Wschodnich”. Praca *Od Bet Tahary do Domu Mendelsohna* prezentuje historię budynku, przebieg prac konserwatorskich oraz nową funkcję obiektu nieopodal Starego Miasta.

Od 1997 r. na ścianie domu, w którym urodził się Mendelsohn, znajduje się tablica pamiątkowa, zaś od 2008 r. architekt patronuje Państwowemu Liceum Plastycznemu w Olsztynie.

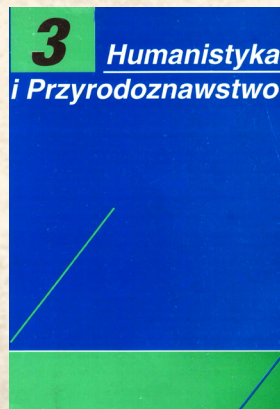

Janusz Segiet
*Rzeźby Świtycz-Widackiej [w:] tenże,
 Portretów olsztyńskich ciąg dalszy,
 Olsztyn 2006, s. 13-16.*

Krystyna Koziętło-Poklewska
*Balbina Świtycz-Widacka [w:] Kalendarz Olsztyna 2002,
 a w nim kalendarium, wiele ciekawych historii o dziejach mia-
 sta i jego mieszkańców, także wieści innych oraz informacji
 bez liku a wszystko to w drugim roku XXI wieku,
 red. Tomasz Śrutkowski,
 Olsztyn 2001, s. 172-183.*

Jowita Widacka-Solarska
*Balbina Świtycz-Widacka – rzeźbiarka i poetka (1901-1972),
 „Humanistyka i Przyrodoznawstwo”, T. 3 (1997), s. 309-311.*

Balbina Świtycz-Widacka (1901-1972)

**Rzeźbiarka i poetka, współzałożycielka Towarzystwa Miłośników Olsztyna,
od 1954 r. mieszkanka Olsztyna**

Tekst Krystyny Koziełło-Poklewskiej z bogatym materiałem ilustracyjnym zapoznaje nas z życiem i twórczością artystki, a Janusz Segiet podsumowuje dorobek rzeźbiarski. Całość uzupełniają rozmowa i wspomnienia córki, Jowity Solarskiej.

Rzeźby Balbiny Świtycz-Widackiej znajdują się m.in. w Parku Zamkowym w Olsztynie. Artystkę upamiętniają tablice pamiątkowe, a jedna z ulic nosi jej imię.

Edward Cyfus

Niezlomny Warmiak
infułat Adalbert (Wojciech) Zink
(1902-1969)

Edward Cyfus
Niezlomny Warmiak.
Infułat Adalbert (Wojciech) Zink (1902-1969)
Olsztyn 2017

Ks. Sławomir Brewczyński

Ks. Adalbert (Wojciech) Zink
Rządca diecezji warmińskiej
w latach 1951–1953

Olsztyn 2006

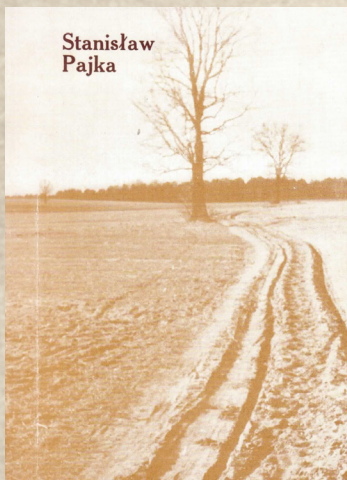
Sławomir Brewczyński
Ks. Adalbert (Wojciech) Zink.
Rządca diecezji warmińskiej w latach 1951-1953
Olsztyn 2006

Adalbert Wojciech Zink (1902-1969)

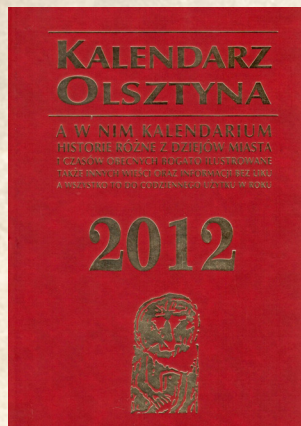
Warmiński duchowny katolicki, dziekan i prepozyt kapituły warmińskiej, rządca diecezji z tytułem wikariusza generalnego Prymasa Polski. Zink tagodził konflikty między autochtonami a napływową ludnością, był zaangażowany w dialog międzyreligijny i pojednanie polsko-niemieckie. Uhonorowany tytułem „Sprawiedliwy”. W Olsztynie mieszkał i pracował (z przerwami) od 1939 r.

Książka Edwarda Cyfusa jest biografią prywatną Adalberta Wojciecha Zinka, „przybliża postać człowieka, Warmiaka z jego zaletami, ale także przywarami i rozterkami”. Sławomir Brewczyński omawia okres zarządzania diecezją warmińską oraz wydarzenia 1953 roku, gdy jako jedyny biskup odmówił podpisania „Deklaracji i wezwania Episkopatu Polski” oraz komunikatu Rady Ministrów w sprawie aresztowania Prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego.

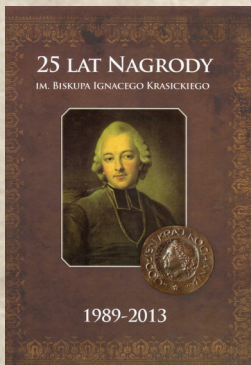
Od 2018 r. przed olsztyńską bazyliką znajduje się pomnik ks. Adalberta Wojciecha Zinka.

Stanisław Pajka
*Koleinami życia
i twórczości Henryka Syski*
Ostrołęka 1985

Jan Chłosta
*Henryk Syska [w:] Kalendarz Olsztyński 2012, a w nim
kalendarium, historie różne z dziejów miasta i czasów obecnych
bogato ilustrowane także innych wieści oraz informacji bez liku
a wszystko to do codziennego użytku w roku 2012,*
red. Tomasz Śrutkowski
Olsztyn 2011, s. 172-183.

Tadeusz Matulewicz
*Henryk Syska pisarz, publicysta, redaktor, folklorysta [w:]
25 lat Nagrody im. Biskupa Ignacego Krasickiego 1989-2013,*
red. Tomasz Śrutkowski
Olsztyn 2013, s. 29-31.

Henryk Syska (1920-2000)

Pisarz, publicysta, redaktor, działacz oświatowy, badacz dziejów oraz kultury ludowej Kurpiowszczyzny, Mazowsza, Warmii i Mazur. W 1962 roku zamieszkał w Olsztynie, gdzie zajmował się przede wszystkim twórczością literacką. Często podejmował wątek warmińsko-mazurski, podkreślał problemy ludzi żyjących na pograniczu dwóch kultur: Mazur i Kurpi. Wpisany do Księgi Zasłużonych dla miasta Olsztyna.

Stanisław Pajka zapoznaje nas z kolejnymi etapami życia Henryka Syski oraz jego twórczością, zamieszczając kilka wspomnień o pisarzu, fragmenty recenzji jego prac oraz bibliografii. Jan Chłosta omawia życie i twórczość Syski, szczególnie tę o tematyce mazurskiej. Wspomina również osobiste kontakty z pisarzem. Tekst uzupełniony jest bogatym materiałem ilustracyjnym. Tadeusz Matulewicz w krótkiej formie z okazji przyznania Henrykowi Sysce Nagrody im. Biskupa Ignacego Krasickiego w 1990 r. za całokształt twórczości literackiej przypomina sylwetkę i twórczość pisarza.

Tablica pamiątkowa Henryka Syski znajduje się na budynku przy ul. Staszica w Olsztynie.

Olsztyn 2019

Wybór i opracowanie: *Anna Wysocka*

Redakcja techniczna: *Karolina Lewandowska*

Grafika: *Karolina Lewandowska*

© Wojewódzka Biblioteka Publiczna
im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie

Publikacja ukazała się w ramach projektu *Stary Ratusz Story*
w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa na Warmii i Mazurach 2019